

Κωνσταντίνος Κ. Χατζόπουλος

Τά επαναστατικά γεγονότα του 1821 στις Παραδουνάβιες Ήγεμονίες
όπως τὰ εἶδε ἓνας Ρουμάνος ἀγωνιστής
(*Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ioan Solomon*)

Ἡ δημοσίευση "ἀπομνημονευμάτων" καί "ἐνθυμήσεων" Ρουμάνων ἀγωνιστῶν σχετικά μέ τά ἐπαναστατικά γεγονότα τοῦ 1821 στίς Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες παρατηρεῖται, ὅπως εἶναι γνωστό, κυρίως μέσα στήν ἔβδομη καί ὄγδοη δεκαετία τοῦ 19ου αἰ., ὅταν γιά πρώτη φορά οἱ ρουμάνοι ἱστορικοί μέ ἐπικεφαλῆς τόν C.A. Aricescu ἔστρεψαν τό ἐνδιαφέρον τους στά γεγονότα τοῦ 1821. Ἄν καί τά ἀπομνημονεύματα αὐτά τῶν Ρουμάνων ἀγωνιστῶν εἶναι ἀναμφισβήτητα ἐπηρεασμένα ἀπό τή μετά τό Ἐπαναστατικό Ἔτος 1821 ἐξέλιξη τῶν ἑλληνο-ρουμανικῶν σχέσεων, παρόλα αὐτά δέν παύουν νά ἀποτελοῦν μιὰ ἀξιόλογη πηγή γιά τήν καλύτερη γνώση τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων τοῦ 1821 στίς Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες, πού, ἀναμφίβολα, παρουσιάζουν μέχρι καί σήμερα ὀρισμένα προβλήματα ἐρμηνείας.

Ξεκινώντας ἀπ'αὐτή τή διαπίστωση κι ἀπό τό ὅτι τά ἀπομνημονεύματα αὐτά εἶναι σήμερα δυσεύρετα καί, ἐπιπλέον, γραμμένα σέ μιὰ γλῶσσα ὁπωςδήποτε ὄχι διεθνή, ὅπως ἡ ρουμανική - πολλά μάλιστα ἀπ'αὐτά τά ἀπομνημονεύματα εἶναι γραμμένα μέ τήν παλαιορουμανική γραφή (κυριλλική) - , κρίναμε σκόπιμο, στή παρούσα ἐργασία, νά δώσουμε σέ σχολιασμένη ἑλληνική μετάφραση μέρος τῶν "ἀπομνημονευμάτων" ἐνός ἀπό τούς σημαντικότερους ρουμάνους ἀγωνιστές, τοῦ Ioan Solomon, πού ἔδρασε στήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἐπικεφαλῆς τῶν ρουμανικῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων τῆς Oltenia (Μικρῆς Βλαχίας).

Ὁ "ἀπομνημονευματογράφος". Ὁ Ioan Solomon γεννήθηκε στά 1793 στό χωριό Pleșoiu τῆς ἐπαρχίας Dolj τῆς Oltenia καί πέθανε στά 1865 στό Βουκουρέστι¹. Προερχόταν ἀπό οἰκογένεια στρατιωτικῶν τῆς ἐποχῆς καί, ἀπ'ὄσα γνωρίζουμε, οἱ κοντινοί του πρόγονοι ἦταν ὄλοι καπετάνιοι παντούρων.

Κατά τή διάρκεια τοῦ ρωσοτουρικοῦ πολέμου 1806-1812 πῆρε μέρος στά ἐθελοντικά σώματα τῶν Ρουμάνων παντούρων πού ἀγωνίζονταν στό πλευρό τῶν Ρώσων². Συγκεκριμένα ἀπό τό 1809 καί με-

1. Dicționar enciclopedic român ('Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό τῆς Ρουμανίας), τόμος 4ος, Βουκουρέστι, 1966, σ.450.

2. Σχετικά μέ τή δράση τῶν ἐθελοντικῶν σωμάτων τῶν παντούρων στήν Βλαχία κατά τόν Ρωσοτουρκικό πόλεμο τοῦ 1806-1812 βλέπε Panaitescu, P.P., Corespondența lui Constantin Ipsillanti cu guvernul rusesc (ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Κων/νου Ἰψηλάντη μέ τήν Ρωσική Κυβέρνηση) (1806-1810), Βουκουρέστι, 1933' Bodin, D., Insemnări cu privire la Tudor Vladimirescu în războiul ruso-turc din 1806-1812 (σημειώσεις ἀνα-

τά υπηρέτησε ως καπετάνιος μικροῦ σώματος ἐθελοντῶν, ἀντικαθιστώντας τόν μεγαλύτερο ἀδελφὸ του πού εἶχε σκοτωθεῖ, καί ἀνδραγάθησε σέ πολλές μάχες δεχόμενος καί τρία τραύματα³.

Χάρη στή συμμετοχή του στό πλευρὸ τῶν Ρώσων κατά τόν ρωσοτουρκικό πόλεμο, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάρρηση στό θρόνο τῆς Βλαχίας τοῦ Ἰωάννη Καρατζᾶ (1812), ὁ Ρώσος πρόξενος τοῦ Βουκουρεστίου σύστησε τόν Ioan Solomon στὸν νέο ἡγεμόνα πού τοῦ ἀνάθεσε τὴ διοίκηση τῆς καπετανίας (Potera)⁴ τῆς κωμόπολης Prodilă τῆς ἐπαρχίας Dolj, μέ κύριο καθῆκον τὴν τήρηση τῆς τάξης καί τὴν καταδίωξη τῶν ληστῶν⁵.

φορικά μέ τόν Θεόδωρο Βλαδιμιρέσκου στὸν Ρωσοτουρκικό πόλεμο τοῦ 1806-1812), στό "Revista istorică Română", vol VIII (1938) Neacșu, I, Oastea pandurilor condusă de Tudor Vladimirescu în răscoala din 1821, (ὁ στρατός τῶν Παντούρων κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Θ. Βλαδιμιρέσκου κατά τὴν διάρκεια τῆς ἐξέγερσης τοῦ 1821), στό Studii și referate privind istoria României", partea a II-a (1954), σ.σ. 1006-1007. Istoria României, vol. III, București, 1964, σ.σ. 608-611. Oțetea, A., Tudor Vladimirescu și revoluția din 1821 (ὁ Θ. Βλαδιμιρέσκου καί ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821), Βουκουρέστι 1971, σ.σ. 140-143. Berindei, D.-T. Mutașcu, Aspecte militare ale mișcării revoluționare din 1821, (Στρατιωτικὲς ἀσπόμενες τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ 1821), Βουκουρέστι, 1973, σ. 28-33. Stan, A. Renașterea armatei naționale, (Ἡ ἀναγέννηση τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ), Craiova, 1979, σσ. 101-145.

3. Solomon, I., Biografia vieții polcovnicului..., Craiova, 1862, σ.σ. 1-2.
4. Ἡ λέξη "potera", βουλγαρικῆς προέλευσης, σήμαινε τὸ μικρὸ ἔνοπλο σῶμα συνήθως ἀρναούτηδων, πού εἶχε τὴν ἀποστολὴ νὰ καταδιώκει τοὺς διάφορους ληστές καί χαϊντούκους, πού ἐμφανίζονταν κατά καιρούς σέ διάφορες περιοχές τῶν δύο Ρουμανικῶν Πρίγκηπάτων. Οἱ ἄντρες πού σχηματίζαν αὐτὰ τὰ ἔνοπλα σώματα ὀνομάζονταν συνήθως "Catane", λέξη Οὐγγρικῆς προέλευσης πού σημαίνει "στρατιώτης", ἢ "panduri", λέξη ἀγνωστῆς μέχρι σήμερα προέλευσης, πού σήμαινε γενικὰ "ἔνοπλος" (βλ. D. Berindei-T. Mutașcu, ὁ.π., σσ. 20-21 σημ. 3 καί Ἡλία Φωτεινὸ, Οἱ ἄθλοι τῆς ἐν Βλαχίᾳ Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τὸ 1821 ἔτος, Λειψία (Βουκουρέστι), 1846 σ. 10 σημ. ζ), ἢ, τέλος "poterași", λέξη προερχόμενη ἀπὸ τὴν "potera". Τὴν λέξη αὐτὴ χρησιμοποίησε καί ὁ Ἰ. Φιλήμων ἀναφερόμενος στὴν προσπάθεια τοῦ ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας Μιχαήλ Σούτσου νὰ στρατολογήσει, στίς παραμονές τοῦ 1821, μιὰ δύναμη 3.000 περίπου ἀντρῶν μέ τὴν πρόφαση τοῦ σχηματισμοῦ τῶν "ποτέρων" γιὰ τὴν καταδίωξη τῶν ληστῶν, σχέδιο ὅμως πού τελικὰ ἀπέτυχε (βλ. Δοκίμιο Ἱστορικό περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Ἀθήνα, 1859, τομ. I, σ.σ. 270-305).
5. Solomon, I., Biografia..., σ.σ. 5-6.

Ἐξαιτίας τῶν ἐπιτυχιῶν πού σημείωσε στήν καταπολέμηση τῶν διάφορων ληστοςυμμοριῶν πού λυμαίνονταν τήν Βλαχία ἐκείνη τήν ἐποχή καί ἰδιαίτερα χάρι στή διάλυση κατά τό 1815 μιᾶς ληστοςυμμορίας μέ μεγάλη δράση, ὀνομάστηκε ἀπό τόν Ἰωάννη Καρατζᾶ Polconnic (συνταγματάρχης) καί τοῦ δόθηκε τό περίφημο γιά τήν ἐποχή ἐκείνη "καφτάνι", δηλωτικό τοῦ ἀξιώματός του⁶. Τόν ἀμέσως ἐπόμενο χρόνο ὁ Ἠγεμόνας, χάρι καί πάλι στίς λαμπρές ἐπιτυχίες του στήν καταστολή τῆς ληστείας, τόν ὀνόμασε bin-clucer (τίτλος βογιάρου κατώτερης τάξης)⁷. Στά 1819 ὁ νέος ἡγεμόνας τῆς Βλαχίας Ἀλέξανδρος Σουτσοῦ ὀνόμασε τόν Ioan Solomon sluger (τίτλος κατώτερου ἀξιωματοῦχου τῆς ἡγεμονικῆς Αὐλῆς) καί λίγο ἀργότερα cîrc-serdar (διοικητής σώματος ἱππικοῦ) τῶν πέντε ἐπαρχιῶν τῆς Oltenia⁸.

Ἡ δράση του κατά τόν ρωσοτουρκικό πόλεμο 1806-1812 ὡς καπετάνιου σώματος παντούρων πού βρίσκονταν κάτω ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ Tudor Vladimirescu, ἡ ὅλη δράση του ἀπό τήν λήξη τοῦ παραπάνω πολέμου μέχρι τό 1821 καί, κυρίως, ἡ θέση του ὡς ἐπικεφαλῆς ὄλων τῶν ἐνόπλων σωμάτων τῆς Oltenia, ἐπαίξαν ἀναμφισβήτητα σημαντικό ρόλο γιά τόν καθορισμό τῆς θέσης του ἀπέναντι στήν επανάστατική κινητοποίηση τοῦ λαοῦ τῆς Βλαχίας κατά τό 1821.

Ὁ Ioan Solomon προσχώρησε στό επανάστατικό κίνημα εὐθύς ἐξαρχῆς καί ὁ Tudor Vladimirescu τοῦ ἀνάθεσε, ὅπως θά δοῦμε, τήν διοίκηση τῶν επανάστατικῶν δυνάμεων τῆς Oltenia⁹. Μετά τήν εἰσβολή τῶν ὀθωμανικῶν δυνάμεων στά Ρουμανικά Πριγκηπάτα, ὁ Solomon, ἐπικεφαλῆς τῶν επανάστατικῶν σωμάτων πού εἶχε κάτω ἀπό τίς διαταγές του, ἐπιχείρησε νά ὑποχωρήσει πρὸς τά αὐστριακά σύνορα, καθ' ὁδόν ὅμως ἀναγκάστηκε νά συγκρουστεῖ μέ ἰσχυρό σῶμα τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ κοντά στό Zăvideni, ὅπου νικήθηκε¹⁰. Λίγο ἀργότερα, μετά τή διάλυση τοῦ σώματός του, κατέφυγε μέ ἄλλους πενήντα ἀντρες στήν Αὐστρία¹¹, ὅπου καί πα-

6. Στό ἔδιο, σ.σ. 7-8.

7. Στό ἔδιο, σ. 9.

8. Στό ἔδιο, σ.σ. 12-13 τόν I. Solomon ἀναφέρει σάν Κίρκ-σερόβρη καί ὁ Ἠλύας Φωτεινός (ὀπ.π., σ.19).

9. Solomon, I., Biografia ..., σ.16.

10. ὀπ.π., σ.σ. 19-20 περιγραφή τῆς μάχης βλ. καί στόν Ἠλύα Φωτεινό (ὀπ.π. σ.151).

11. Solomon, I., Biografia..., σσ. 21-22 Neacșu, I., Lista cu numele pandurilor și căpeteniilor lor care au participat la răscola sub conducerea lui Tudor Vladimirescu (Componența lor socială completată cu date biografice) și un extras statistic nominal cu componența socială

ρέμεινε μέχρι τον Αύγουστο του 1826. Τότε επέστρεψε στην Βλαχία, όπου ο νέος ηγεμόνας Γρηγόριος Γκίκας τον αποκατέστησε αναθέτοντάς του και πάλι τη διοίκηση της καπετανίας της Pro-dilă¹².

Στά 1828 με την είσοδο των ρωσικών στρατιών στα Πριγκηπάτα ο Ι. Solomon μπαίνει και πάλι στην υπηρεσία της Ρωσίας και αναλαμβάνει να σχηματίσει σώμα Ρουμάνων έθελοντών πάνω στα πρότυπα των σωμάτων που είχαν πάρει μέρος στον πόλεμο του 1806-1812. Σέ στενή συνεργασία με τους βογιάρους του Βουκουρεστίου και τον Ρώσο στρατηγό-διοικητή των Πριγκηπάτων, κατάφερε σέ σύντομο χρονικό διάστημα να σχηματίσει στην Oltenia σώμα 3.500 ανδρών, που έξωπλίστηκε με ρωσικά όπλα και τάχθηκε στό πλευρό των ρωσικών δυνάμεων που αγωνίζονταν στή γραμμή του Δούναβη¹³.

Η διήγηση των συμβάντων του ρωσοτουρικού πολέμου 1828-1829 καταλαμβάνει τό μεγαλύτερο μέρος της "βιογραφίας" του Ι. Solomon (σελ. 23-44). Τελειώνοντας τήν αφήγησή του ο βιογράφος, για λόγους που θά έξηγηθούν λίγο παρακάτω, παραθέτει αναλυτικά όλα τά παράσημα και τίς εύφημες μνεΐτες που πήρε κατά τή διάρκεια του παραπάνω πολέμου και, ταυτόχρονα, κάνει λόγο για τά "άνδραγαθήματα" και τά " έργα" του σ' αυτό τον πόλεμο.

Στά 1830, μετά τήν συνθήκη της Άδριανούπολης, βάσει των προνομίων αυτόνομίας που πέτυχαν τά δύο Ρουμανικά Πριγκηπάτα, αποφασίστηκε ή ίδρυση τακτικού στρατού και στην Βλαχία. Τότε ο Ι. Solomon όνομάστηκε συνταγματάρχης (Polcownik ή Colonel) με τή ρητή υποχρέωση να προβεί σέ άμεση στρατολογία για τό σχηματισμό ενός συντάγματος 1.000 περίπου ανδρών από τους νεώτερους παντούρους που είχαν πάρει μέρος στον ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1828-1829. Μετά τό σχηματισμό του συντάγματος ή διοίκηση ανάτέθηκε στον Ι. Solomon που τή διατήρησε 22 όλοκληρα χρόνια χωρίς διακοπή¹⁴.

Κατά τή διάρκεια της Έπανάστασης του 1848 στην Βλαχία ο

a 116 căpetenii de panduri (Κατάλογος με τά όνόματα των παντούρων και των καπετάνιων τους που συμμετεΐχαν στην εξέγερση κάτω από τήν ήγεσία του T. Vladimirescu (ή κοινωνική τους σύνθεση συμπληρωμένη με βιογραφικά στοιχεία) κι ένα άπόσπασμα όνομαστικής στατιστικής με τήν κοινωνική σύνθεση 116 καπετάνιων παντούρων), στό "Studii și materiale de istorie modernă", vol. I (1957), σ. 435' Stan, A., όπ.π., σ. 209.

12. Solomon, I., Biografia..., σ. 22.

13. όπ.π., σ. 24.

14. όπ.π., σσ. 44-45' Stan, A., όπ.π., σ. 256.

Solomon, σέ συνεργασία μέ τόν συνταγματάρχη I. Odobescu καί τόν ταγματάρχη Lăcusteanu τάχθηκαν έναντίον τής επανάστασης, οργάνωσαν μάλιστα καί πραξικόπημα, πού απέτυχε όμως, έξαιτίας τής βίαιης αντίδρασης του έξεγερμένου λαού¹⁵. Οι δύο συνταγματάρχες συνελήφθησαν καί φυλακίστηκαν μέ διαταγή τής επαναστατικής κυβέρνησης καί σχεδόν άμέσως παραπέμφθηκαν σέ δίκη¹⁶. Παρόλη όμως τήν καταδικαστική απόφαση τής ανακριτικής έπιτροπής (οί πραξικοπηματίες έξέπεσαν του βαθμού τους καί διατάχτηκε ή ποινική δίωξη τους) τελικά πέτυχαν, μέ τή μεσολάβηση του Μητροπολίτη Ούγγρο-Βλαχίας Νεόφυτου, νά άπαλλαχτούν από τίς κατηγορίες καί μάλιστα μέ προκήρυξη τους "πρός τό λαό" δήλωσαν ότι "προσχωρούν" στην Έπανάσταση¹⁷.

Παρόλη όμως τή σπουδαιότητα τών γεγονότων του 1848, ό Ioan Solomon στή βιογραφία του απέφυγε μέ έπιμέλεια νά θίξει οτιδήποτε σχετικά μέ τή δράση του κατά τή διάρκεια τής Έπανάστασης, περνώντας από τήν διήγηση τών συμβάντων του ρωσοτουρκικού πολέμου του 1828-1829 κατευθείαν στά γεγονότα του πολέμου τής Κριμαίας (1853). Ή άποσιώπηση τών γεγονότων του 1848 από τόν I. Solomon είναι βέβαια εύνοητη. Άνήκοντας στην παράταξη εκείνων πού αντιτάχθηκαν στην Έπανάσταση ήταν φυσικό νά επιδιώξει νά άποσιωπήσει γεγονότα πού άμαύρωναν τή φήμη του ως άγωνιστή. Πέρα όμως άπ'αυτό, μέ τήν άποσιώπηση τής άντεπαναστατικής του δράσης ό I. Solomon προσπάθησε κατά κάποιον τρόπο νά "άποκαταστήσει" τή φήμη του άπέναντι στον στρατηγό G. Magheru πού είχε πρωταγωνιστήσει στην Έπανάσταση του 1848 ως διοικητής τών ήμιτακτικών επαναστατικών δυνάμεων¹⁸. Ή προσπάθεια "άποκατάστασης" τής φήμης του γίνεται φανερή στον έπίλογο τής βιογραφίας του (σελ. 47-50), όπου μάς πληρο-

15. Panait, Ioana și P.I., Participarea maselor populare din București la înfrîngerea comploturilor reacțiunii din iunie 1848 (Ή συμμετοχή τών λαϊκών μαζών του Βουκουρεστίου στή συντριβή τών άντιδραστικών συνωμοσιών του Ίουνίου 1848), στό "Studii, revista de istorie", vol. XIII (1960), nr. 6, σσ. 83-92. Platon, Gh., Masele în revoluția de la 1848 (Οί μάζες στην επανάσταση του 1848), στον τόμο "Revoluția de la 1848 în Țările Române", București, 1974, σ.114. Căzănișteanu, C., Probleme militare în revoluția Română de la 1848 (Στρατιωτικά προβλήματα στην Ρουμανική επανάσταση του 1848), στον παραπάνω τόμο, σ.134. βλ. έπίσης, Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente (Τό έτος 1848 στα Ρουμανικά Πριγκηπάτα. Πράξεις καί Έγγραφα), Βουκουρέστι, 1902, τόμ. I, σ.σ. 689-690, 700-703, τομ. II, σσ.31-35,96-99.
16. Anul 1848..., τομ. II, σσ. 122-128 (όπου ή άπολογία του I.Solomon καί σσ.132-133 (ή άπόφαση τής ανακριτικής έπιτροπής)).
17. Anul 1848..., tom. II, σ.186.
18. όπ.π., τομ.II, σ.13.

φορεῖ ὅτι τὰ ἀπομνημονεύματά του γράφτηκαν κυρίως ὡς ἀπάντηση στό ἔργο τοῦ Ρουμάνου ἱστορικοῦ August Treboniu Laurian¹⁹, πού, ἀνήκοντας στή δημοκρατική παράταξη καί θέλοντας νά ἐξυψώσει τόν στρατηγό G. Magheru, ἀπό τή μιὰ μεριά ἔδωσε ἰδιαίτερη ἔμφαση στό ρόλο πού διαδραμάτισε ὁ τελευταῖος κατά τή διάρκεια τοῦ ρωσοτουρκικοῦ πολέμου 1828-1829 καί, ἀπό τήν ἄλλη, ὑποβάθμισε τό ρόλο τοῦ I. Solomon, θέτοντάς τον μάλιστα σέ δεύτερη καί τρίτη μοῖρα²⁰.

Ὁ I. Solomon, μετά τὰ ἐπαναστατικά γεγονότα τοῦ 1848, ἀνέλαβε καί πάλι τή διοίκηση τοῦ 3ου συντάγματος καί τή διατήρησε μέχρι τόν ρωσοτουρκικό πόλεμο τοῦ 1853. Ἀμέσως κατόπιν ἐγκατέλειψε τήν ἐνεργό δράση καί ἀποτραβηγμένος, πέθανε τελικά στό Βουκουρέστι, ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, στά 1865.

"Τά ἀπομνημονεύματα". Ἡ πρώτη καί μοναδική ἐκδοση τῆς "βιογραφίας" τοῦ I. Solomon ἐγινε στή Κραγιόβα τῆς Ρουμανίας τόν Ἰούνιο τοῦ 1862, στό τυπογραφεῖο τῶν I. Samitca καί I. Moise, σέ σχῆμα 8ο καί μέ τόν τίτλο: Biografia Vieții Polcovnicului Ioan Solomon, istorisită de sine însuși și scrisă de P. Georgescu (Βιογραφία τῆς ζωῆς τοῦ συνταγματάρχου Ioan Solomon, ὑπαγορευμένη ἀπό τόν ἴδιο καί γραμμένη ἀπό τόν P. Georgescu). Τό ὅλο ἔργο ἀποτελεῖται ἀπό τήν προμετωπίδα καί μιὰ προσφώνηση πρὸς τοὺς ἀναγνώστες χωρὶς ἀρίθμηση καί πενήντα (50) σελίδες κανονικά ἀριθμημένες μέ ἀραβικούς ἀριθμούς. Τό ἀλφάβητο πού χρησιμοποιήθηκε εἶναι τό λεγόμενο μικτό, δηλαδή κυριλλικά καί λατινικά στοιχεῖα ἀνακατεμένα, φαίνόμενο πού ἐξηγεῖται ἂν ληφθεῖ ὑπόψη ὅτι ἡ ἐποχὴ ἐκδοσης τοῦ ἔργου συνέπεσε μέ τή "μεταβατική" λεγόμενη ἐποχὴ τοῦ ρουμάνικου ἀλφάβητου, ὅταν δηλαδή αὐτό ἀπὸ καθαρά κυριλλικό ἀρχισε νά μεταβάλ-

19. Ὁ August Treboniu Laurian ἔγραψε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, τό ἔργο *Istoria Românilor* ('Ἱστορία τῶν Ρουμάνων), Ἰάσι, 1853, στό ὅποιο ἀναφέρεται κι ὁ Ioan Solomon στή βιογραφία του (τό ἔργο αὐτό προβλεπόταν ὀκτάτομο, τελικά ὅμως δημοσιεύτηκαν μόνο οἱ τρεῖς πρῶτοι τόμοι του). Σχετικά μέ τόν A.T. Laurian, πού θεωρεῖται ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀξιολογότερους ἐκπροσώπους τῆς ρουμάνικης γενιᾶς τοῦ 1848, καθώς κι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς λόγιους τοῦ ρουμάνικου διαφωτισμοῦ τοῦ 19ου αἰ. βλέπε D. Macrea, *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești* (Συμβολὴ στήν ἱστορία τῆς ρουμάνικης γλωσσολογίας καί φιλολογίας), Βουκουρέστι, 1978, σσ. 55-73 καί *Enciclopedia Istoriografiei Românești* ('Ἐγκυκλοπαίδεια τῆς Ρουμανικῆς Ἱστοριογραφίας), Βουκουρέστι, 1978, σσ. 177-178.

20. Solomon, I., *Biografia...*, σσ. 47-48.

λεται σέ λατινικό γιά νά καταλήξει κατά τή δεκαετία του 1870 σέ καθαρά λατινικό.

Σχετικά μέ τήν ιστορική άξία τής "βιογραφίας" του Ι. Solomon, πιστεύουμε πώς τό τμήμα της πού αναφέρεται στά γεγονότα του επαναστατικού έτους 1821 στα Ρουμανικά Πριγκηπάτα (σελ. 13-23), άποτελεϊ άναμφισβήτητα μιá άξιόλογη πηγή, καί, γι' αυτόν άκριβώς τόν λόγο, κρίναμε σκόπιμο νά τό μεταφράσουμε, πιστεύοντας πώς ή παρουσίαση στην έλληνική γλώσσα των "άπομνημονευμάτων" ενός Ρουμάνου άγωνιστή του 1821, πού έδρασε μάλιστα ως έπικεφαλής των ρουμάνικων επαναστατικών δυνάμεων τής Oltenia, θά άποτελοΰσε μιá μικρή, αλλά θετική συμβολή στην έλληνική ιστοριογραφία πού εΐναι άφιερωμένη στην ΄Ελληνική ΄Επανάσταση του 1821 στα Ρουμανικά Πριγκηπάτα.

Βιογραφία του πολκóβνικου (συνταγματάρχη) Ioan Solomon, ύπαγορευμένη άπό τόν ίδιο καί γραμμένη άπό τόν P. Georgescu, Craiova, 1862 (άπόσπασμα).

/σ. 13/ Τόν ΄Ιανουάριο του 1821 βγαίνοντας ό σλουτζέρης Tudor Vladimirescu μέ τριανταέξι άρναούτες, "Έλληνες καί Σέρβους, άπό τό Βουκουρέστι, πέρασαν τόν Όλτο καί πηγαίνοντας στό Gorj στό μοναστήρι Tismana έξέδωσαν μιá μικρή προκήρυξη στη χώρα, προς τό γένος καί προς όλους τούς καπετάνιους πού έφεραν όπλα, λέγοντας: νά ξεσηκωθούν μικροί καί μεγάλοι ένάντια στα "φίδια" καί τά "τέρατα" πού έπιναν τό αίμα μας τόσα χρόνια, καθώς έπίσης καί ένάντια στους "Έλληνες"²¹ κι έτσι έξεγέρθηκαν όλοι εκείνοι οι πέντε νομοί (σ.μ. τής Oltenia), καί άρχισαν οι άρναούτες, "Έλληνες καί Σέρβοι, νά λεηλατούν βογιάρους καί έμπόρους, καθώς καί /14/ έκκλησίες, καί νάσου καί μου έρχεται ξαφνικά διαταγή άπό τούς βογιάρους του Ντιβανιού

21. ΄Ολόκληρο τό κείμενο τής προκήρυξης στό Documente privind istoria României. Răscoola din 1821, tom. I, București, 1960, σσ. 207-208΄ μετάφραση στην έλληνική μās δίνει ό ΄Ηλίας Φωτεινός (ό.π., σσ.7-9)΄ πρέπει νά σημειωθεί πάντως έδω, πώς στην προκήρυξη τής Tismana-Padeș δέν γίνεται λόγος γιά "έξέγερση έναντίον των ΄Ελλήνων", όπως μās πληροφορεϊ ό Ι. Solomon επηρεασμένος άπό τήν μετά τό 1821 έξέλιξη των πραγμάτων στις δύο Παραδουνάβιες ΄Ηγεμονίες΄ κριτική τής παραπάνω προκήρυξης βλ. Α. Οφετσα, Tudor Vladimirescu și revoluția..., σσ. 203-207 (ό Ρουμάνος ΄Ιστορικός εΐναι ό πρώτος πού άπέδειξε πώς ή προκήρυξη τέθηκε σέ κυκλοφορία άπό τή μονή τής Tismana καί όχι άπό τό χωριό Padeș, όπως γενικά πιστευόταν)΄ κριτική έπίσης βλ. στον D. Berindei, L'Année révolutionnaire 1821 dans les Pays roumaines, Bucarest, 1971, σ.σ. 115-118.

του Βουκουρεστίου, δώδεκα στόν αριθμό, καί μαζί διαταγή από τόν Μητροπολίτη, γιά νά βαδίσω έναντιά τους καί νά τούς χτυπήσω καί νά τούς συλλάβω σάν αποστάτες πού ήταν' καί γιά περισσότερη ενθάρρυνση μου έστειλαν μιά γούνα σάν έκ μέρους τής Χώρας (σ.μ.- τής Βλαχίας) μέ τίς υπογραφές τών παραπάνω δώδεκα βογιάρων καί του Μητροπολίτη' κι εγώ τότε βάδισα έναντίον τους καί συναπαντώντας στό χωριό Ciocoiu καί στό Băilești, Sîrbesti καί Românești ένα Stan μπουλούκμπαση, τό μπουλούκμπαση Iona καί τό μπουλούκμπαση Stancu, άνθρωπος του καπετάν Γιωργάκη (σ.μ.-'Ολύμπιου), "Έλληνες, καί χτυπώντας τους αίφνιδιαστικά έπιασα ζωντανούς καί τούς τρεις καπετάνιους' εκείνοι είχαν τετρακόσιους περίπου άνδρες κι εγώ περίπου έξακόσιους.

Τήν τρίτη μέρα παίρνω ξάφνου ένα προσωπικό γράμμα από τόν σλουτζέρη Tudor Vladimirescu στό οποιο μου έγγραφε ότι εκείνους πού καταπιάνονταν μέ τήν λεηλασία νά τούς συλλαμβάνω καί νά τούς χτυπώ καί, γιά καλύτερη πληροφόρησή μου, νά επιστρέψω στην Craiova, διότι έγγραψε αυτός στόν καπετάν Γιωργάκη νά συνεννοηθεί μαζί μου προφορικά σχετικά μέ όλο τό μυστικό (σ.μ.- τής άποστασίας)' καί ήρθα λοιπόν μέχρι τό χωριό Bobăznu κι έδώ, άκούγοντας ότι ο Γιωργάκης μαζί μέ τόν Φαρμάκη, τόν δελήμπαση Μιχάλη καί τόν Gencea μπήκαν στην Craiova, έγγραφα κατά τήν διάρκειά τής νύχτας στόν Γιωργάκη ότι τό πρωί έρχομαι στην Craiova. Τό πρωί όταν /15/ έφτασα κοντά στην Craiova βρέθηκα ξαφνικά μπροστά σ'αυτόους τούς καπετάνιους μέ όλους τούς άρναούτες τους στά άκρα τής Craiova, τοποθετημένοι όλοι σέ παράταξη μάχης καί μου έστειλε μπροστά ο καπετάν Γιωργάκης ένα καπετάνιο γιά νά μου πεϊ νά σταματήσω τούς παντούρους καί τά κατάνια μου στόν τόπο πού βρίσκονται, καί νά βγώ μόνος εγώ στόν άνοιχτό κάμπο κι εκείνος, πάλι μόνος, νά βγει από τόν δικό τους στρατό νά μιλήσουμε μόνον οι δύο μας' (σ.μ.-κι αυτό) έπειδή εγώ είχα τότε μαζί μου καί μερικούς Τούρκους του Μπεσλή-άγά' έτσι λοιπόν κι έκαμα κι άφου φιληθήκαμε, μου έδωσε μιάν έπιστολή πάλι έκ μέρους του σλουτζέρη Tudor, πού μέ συμβούλευε νά έχω έμπιστοσύνη σ'όλα τά λόγια του Γιωργάκη καί μέ όρκο μου είπε (σ.μ.-ο Γιωργάκης) ότι δέν έξεγέρθηκαν ούτε ενάντια στους βογιάρους, ούτε ενάντια στους έμπόρους. "Αλλά μόνον γιά τό νόμο, νά γλυτώσουμε άπ'ότι ημασταν μέχρι τότε' ταυτόχρονα έβγαλε καί μιá μικρή εικόνα από τόν λαιμό του κι όρκιστήκαμε κι οι δύο στή μέση του κάμπου ότι θά είμαστε άδέρφια μέχρι καί τήν τελευταία σταγόνα του αίματός μας. Μετά άπ'αυτό καί οι δύο διατάξαμε τούς στρατιώτες μας καί ενώθηκαν συναμεταξύ τους κι άρχισαν νά φιλιούνται καί μπήκαμε στην Craiova όλοι μαζί σέ παρέλαση. Τή δεύτερη μέρα μπήκαμε στην Άγία Έπισκοπή μαζί μέ όλους τούς καπετάνιους κι όρκιστήκαμε όλοι, αναγγέλοντας καί στόν σλουτζέρη Tudor

στή μονή Motru²² ότι γινήκαμε όλοι μαζί ένα σώμα στρατού. Έτσι λοιπόν ο σλουτζέρης Tudor έφυγε μέσα από τα χωριά κατευθείαν στην Slatina και, μετά από τέσσερεις μέρες, έφυγα κι εγώ με 16/ζί με τον καπετάν Γιωργάκη, τον Φαρμάκη, τον δελήμπαση Μιχάλη και τον Gencea επίσης στη Slatina, όπου συναντηθήκαμε όλοι μας με τον σλουτζέρη Tudor, και κάνοντας στρατιωτικό συμβούλιο²³, με όρισαν έμένα με τους στρατιώτες μου να βαδίσω, όπως θά μπορέσω, μέρα και νύχτα για να έπιστρέψω στην Craiova, δίνοντάς μου και εκατό περίπου Σέρβους και Άρναούτες και λέγοντάς μου να παρακολουθώ όλα τα τουρκικά στρατιωτικά όχυρά πάνω στο Δούναβη, να μη περάσουν οι Τούρκοι στη Χώρα κι ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα θά μου ξαναστείλουν στρατό, πυρομαχικά και χρήματα, επειδή εκείνοι θά τραβήξουν όλοι μαζί για τό Βουκουρέστι και καθώς καθόμασταν στο τραπέζι όλοι μαζί, προτού φύγω εγώ, ήρθε από τό Βουκουρέστι ένας έμπορος και μεταξύ άλλων ειπε κι αυτό: ότι ήρθε ο Ύψηλάντης στο Βουκουρέστι κι ο Tudor ακούγοντας αυτή τήν ειδηση ειπε με τό ίδιο του τό στόμα ότι ειναί πολύ ώμος (σ.μ.-ο Ύψηλάντης) και για τί πράγμα ήρθε όλοι οι άλλοι αγάδες σιωπήσαν.

Τήν άλλη μέρα εγώ επέστρεψα στην Craiova με όλους τους στρατιώτες μου και καταλαμβάνοντας τό μοναστήρι Jitianul, έκαμα μετερίζια σ' όλες τις πλευρές, τάφορο στο έδαφος, αφίνοντας στην πόλη τής Craiova μόνο μερικά καραούλια, όπου πήγαινα κι εγώ κάθε μέρα δυο ή τρεις φορές. Στις 15 Μαρτίου (σ.μ.-π.ήμ.) περίπου βρέθηκα ξαφνικά με μιá προκήρυξη του Δερβίς-πασά του Βιδινιού, που συνοδευόταν από μιá προκήρυξη εκ μέρους του Πατριάρχη Κωνσταντινούπολης (πρίν τον θανατώσουν τον Πατριάρχη) και μιá άλλη προκήρυξη /17/ εκ μέρους του καϊμακάμη (σ.μ.-τής Craiova) Σαμουρκάση, που τον ειχε στείλει ή Ύψηλή

22. Οι επαναστατικές δυνάμεις κάτω από τήν ήγεσία του T. Vladimirescu έδρασαν στην Όλτένεια κατά τον ακόλουθο τρόπο: αφού κατέλαβαν αρχικά τά κυριότερα μοναστήρια τής περιοχής (Tismana, Strehaiia, Motru κ.ά.) και τά μετέβαλαν σε ίσχυρά όχυρά, έφοδιάζοντάς τα με τρόφιμα και πυρομαχικά και επανδρώνοντάς τα με ίσχυρές φρουρές, στήν συνέχεια στρατοπέδευσαν στο χωριό Tințareni, που τό μετέτρεψαν σε κέντρο συγκέντρωσης και εκπαίδευσης των επαναστατών (βλ. I. Neacsu, Oastea pandurilor..., σσ. 1019-1020 D. Berindei-T. Mutașcu, όπ.π., σσ. 53, 60 A. Oțetea, Tudor Vladimirescu și revoluția..., σσ. 17-18).

23. Για τό στρατιωτικό συμβούλιο των ήγετών των επαναστατικών σωμάτων τής Όλτένειας στην κωμόπολη Slatina, καθώς και για τις αποφάσεις που πάρθηκαν εκεί, βλ. κυρίως I. Neacsu, Oastea pandurilor..., σσ. 1024-1028 D. Berindei-T. Mutașcu, όπ.π., σσ. 81-84.

Πύλη σάν αντιπρόσωπο τοῦ ἠγεμόνα²⁴, γιὰ νά μπεῖ μέ στρατεύματα στή Χώρα ὁ Πατριάρχης μᾶς ὀρμήνευε (σ.μ.-ἀπειλώντας) μέ ἀνάθεμα κι ὁ καϊμακάμης μέ προγραφή, παρόμοια κι ὁ Δερβίς-πασᾶς, μᾶς συμβούλευε νά καταθέσουμε τά ὄπλα καί νά μεταμελήσουμε, νά γίνουμε ὑπήκοοι τοῦ ἀληθινοῦ Κυριάρχη μας ὅτι διαφορετικά θά μποῦν τά στρατεύματα στή Χώρα καί θά μᾶς ὑποτάξουν μέ τά ὄπλα. Ὅλα αὐτά χωρίς καθυστέρηση τά ἔκανα γνωστά μέ τό τακτικό ταχυδρομεῖο στόν σλουτζέρη Tudor στό Βουκουρέστι ἔκείνος μοῦ ἀπάντησε νά τούς ὑποσχεθῶ ὅτι θά παραδοῦμε λιγάκι ἀργότερα, ἀλλά αὐτό νά μή τό κάνω ποτέ ὅτι ἂν δῶ ὅτι τά ὀθωμανικά στρατεύματα ἐρχονται καταπάνω μου νά ἀποτραβηχτῶ στά ὄρεινά μοναστήρια. Μετά ἀπ'αὐτό νάσου ξαφνικά μετά τρεῖς μέρες ὁ Medelnicer (σ.μ.-τίτλος βογιάρου κατώτερης τάξης) Ioan Puroineanu, πού βρισκόταν στό Βιδίني κοντά στόν καϊμακάμη Σαμουρκάση, ἐρχεται κατευθείαν στήν Craiova σέ μένα, μ'ἐπιστολές τόσο ἐκ μέρους τοῦ καϊμακάμη, ὅσο καί ἐκ μέρους τοῦ Δερβίς-πασᾶ, συνοδευόμενος ἀπό δύο Τοῦρκους ἀγάδες, διαβεβαιώνοντάς με, τόσο μέ ὄρκους ὅσο καί γραπτῶς, ὅτι ἂν θά παραδοῦ μέ ὄλους τούς στρατιῶτες μου, ἀφοῦ ἡ Πύλη θά μοῦ δώσει ἕναν ἀπό τούς ἀνώτερους βαθμούς, στήν συνέχεια θά εἰμαστε καί ἐλεύθεροι μέ ὄλα μας τά ὄπλα. Ἐγώ τοῦ ἀπάντησα νά συνεννοηθοῦν μέ τόν σλουτζέρη Tudor Vladimirescu, ἐπειδὴ τόν ὄρκο /18/ πού ἔδωσα σ'ἐκεῖνον δέν μπορῶ νά τόν χαλάσω μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς μου, κι ἔτσι ἐπέστρεψε ὁ Puroineanu στό Βιδίني, μαζί μέ τούς δύο ἀγάδες πού εἶχαν ἐρθεῖ (σ.μ.-μαζί του). Τήν ἕβδομη μέρα μετά τό Πάσχα μᾶς ἦρθε ξεκάθαρη εἶδηση ὅτι τόν Πατριάρχη Κωνσταντινούπολης τόν κρέμασαν ἀνήμερα τό Πάσχα ἄκούγοντάς το αὐτό οἱ καπετάνιοι καί οἱ παντοῦροι μου ἀναψαν τότε ἀκόμη χειρότερα, γιὰ νά μείνουν μαζί μου γιὰ τήν δικαιοσύνη (σ.μ.-γιὰ ἐκδίκηση). Ἐγώ κατάλαβα ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀπό τό Ἄντᾶ-Καλέ, ἀπό τήν Κλάντοβα, ἀπό τό Βιδίني, ἀπό τήν Λουμπαλάνκα, ἀπό τήν Ράχοβα καί ἀπό τήν Νικόπολη, αὐτά ὄλα τά φρούρια (σ.μ.-οἱ φρουρές) βγῆκαν στή Χώρα καί ἐρχονται ἐναντίά μου, ἐπειδὴ ἐγώ ἤμουν ὁ μόνος καπετάνιος σ'αὐτές τίς πέντε ἐπαρχίες (σ.μ.-τῆς Oltenia). Ἀκούγοντας ὅτι στήν Orenița στό

24. Μετά τόν θάνατο τοῦ Ἄλ.Σούτσου, ἡ Πύλη, ὅπως εἶναι γνωστό, ὀνόμασε σά νέο ἠγεμόνα τῆς Ρουμανικῆς Χώρας τόν Σκαρλάτο Καλλιμάχη, πού ἐξαιτίας τῶν γεγονότων δέν μπόρεσε νά ἔλθει στό Βουκουρέστι καί τελικά ἐξέπεσε τοῦ ἀξιωματός του καί στή θέση του ὀνομάσθηκε ἠγεμόνας ὁ Γρηγόριος Γκίκας, (Αὔγουστος 1822), πού θεωρεῖται ὁ πρῶτος μετά τούς Φαναριώτες ἠγεμόνας ρουμανικῆς καταγωγῆς. Ὁ Σαμουρκάσης πού ἀναφέρει ὁ I. Solomon στή βιογραφία του σάν καϊμακάμη τῆς Κραγιόβας εἶναι ὁ ποστέλνικος Ἰωάννης Σαμουρκάσης γιὰ τόν ὅποιο πληροφορίες μᾶς δίνει καί πάλι ὁ Ἠλίεας Φωτεινός (ὄπ.π., σ. 150).

Mehedintzi (σ.μ.-έπαρχία τῆς Oltenia) μπῆκε μιά ομάδα Τούρκων ἀπό τό νησί (σ.μ.-τό Ἄντᾶ-Καλέ) μέ ληστρικές διαθέσεις, καί ληστεύουν κυρίως τά σπίτια τῶν παντούρων, πετσοκόβοντας καί τούς γονεῖς τους, ἀμέσως τότε ἔστειλα ἐκεῖ τόν καπετάνιο Vasile Buștean μέ διακόνους παντούρους καί, χτυπώντας τούς Τούρκους αἰφνιδιαστικά κατά τή διάρκεια τῆς νύχτας στό χωριό Bucura, σκότωσαν μερικούς ἀπό τούς Τούρκους, ἐνῶ οἱ ἴδιοι πού γλύτωσαν κατέφυγαν στό μοναστήρι τοῦ Jitianu μέ τούς παντούρους τους, ἔχοντας χάσει στή μάχη μόνο τέσσερεις.

Μετά ἀπό πέντε μέρες πῆρα ξεκάθαρη εἰδηση ὅτι τό τουρκικό στρατόπεδο ἔφτασε στό χωριό Cioicoiu, ἀπόσταση τριῶν ταχυδρομείων²⁵ ἀπό τήν Craiova, καί ὅτι ἔρχονται ἐναντίον μου. Τότε ἐγώ, ἀπό τήν μιά μεριά /19/ εἰδοποίησα ἀμέσως μέ ταχυδρόμο τόν σλουτζέρη Tudor καί τόν καπετάν-Γιωργάκη, ἀναφέροντάς τους ὅτι ἐγώ ἐγκατέλειψα τήν Craiova καί ἀποτραβιέμαι στό μοναστήρι Cozia, ἀν δέν μοῦ στείλουν στρατιωτική δύναμη καί τήν ἀπάντηση νά μοῦ τήν στείλουν στό Rimnicul Vîlcea καί, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἀναχώρησα μ'ὀλόκληρο τό σῶμα τῶν παντούρων μαζί μου στό παραπάνω μοναστήρι. Οἱ Τούρκοι, καθώς ἄκουσαν γι'αὐτό ἀπό διάφορους κατασκόπους, ἦρθαν ἀμέσως στή Craiova· ἐγώ πάλι πῆρα τό δρόμο πρὸς τό Oteteliș γιά νά βγῶ πιό γρήγορα στό Δραγατσάνι. Οἱ Τούρκοι φτάνοντας στήν Craiova καί καταλαβαίνοντας τήν ἀναχώρησή μου, πῆραν κατευθεῖαν τόν δρόμο τοῦ ταχυδρομείου γιά νά βγοῦν μπροστά μου· ἐγώ ὅμως ἔφθασα πρὶν ἀπ'αὐτούς στό Δραγατσάνι κι ἐνῶ σταθήκαμε νά πιάσουμε ἐκεῖ θέσεις, νάσου ξαφνικά κι ἔρχονται σέ μένα μερικοί μικροί ἔμποροι καί μοῦ λένε ὅτι τούς ἦρθε διαταγή ἀπό τόν Κεχαγιᾶμπέη νά μαγειρέψουν μεσημεριανό φαγητό γιά τούς Τούρκους, γιατί σέ λίγο θά βρίσκονται ἐδῶ· καί μέ παρακάλεσαν οἱ ἔμποροι νά μή τούς κάνω ζημιά καί νά ἀποτραβηχτῶ ἀπό τήν πόλη τους πιό γρήγορα πρὶν ἔρθουν οἱ Τούρκοι, γιατί ἀλλοιῶς θά τούς βρεῖ ἡ φωτιά καί τό σπαθί· ἔτσι λοιπόν, μιά καί τούς λυπήθηκα, τούς ἄκουσα καί ἀποτραβήχτηκα στό χωριό Zăvîdeni σέ ἀπόσταση μισοῦ ταχυδρομείου ἀπό τό Δραγατσάνι· μόλις βγῆκα ἐγώ ἀμέσως μπῆκαν οἱ Τούρκοι κι ἀφοῦ γευμάτισαν, ἀναχώρησαν γρήγορα τό κατόπι μας καί μᾶς πρόφτασαν ἐκεῖ στό Zăvîdeni, ὅπου βρισκόμασταν μέσα σ'ἓνα περιβόλι μέ δαμάσκηνα./20/ Ἄν παρατασσόμασταν ὅμως ἐκεῖ ὅπου βρισκόμασταν, μπορούσαμε νά τούς νικήσουμε τούς Τούρκους χωρίς μεγάλη ζημιά δική μας, ἀλλά ἡ ὁρμή τῆς νεολαΐας καί ἡ παλληκαριά τῶν παντούρων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, μᾶς ἔσπρωξε στό φιλόδοξο σχέδιο νά βγοῦμε μόνοι στό ἀνοιχτό πεδίο μπροστά ἀπό τούς Τούρκους στή σκηνή τοῦ πολέμου, τήν στιγμὴ

25. Ἐδῶ ἡ λέξη "ταχυδρομεῖο" σάν μονάδα μέτρησης ἀποστάσεων ἔση μέ 20 περίπου χιλιόμετρα.

πού οἱ Τοῦρκοι ἦταν ἓνα σύνολο τριῶν χιλιάδων ἀντρῶν ἔχοντας καί κανόνια· ἐνῶ ἐγώ βρισκόμουν μόνο μέ δικτακόσιους παντούρους χωρίς οὔτε ἓνα κανόνι. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως δέν ἔρριξαν οὔτε μιὰ κανονιά ἐναντιὰ μας, ἀλλά ἐπιτόπου μᾶς περικύκλωσαν ἀπ' ὅλες τῖς πλευρές καί μᾶς ἔβαλαν στή μέση. Ἐμεῖς βλέποντας αὐτό τό τρομερό θέαμα χάσαμε τῖς ἐλπίδες μας νά γλυτώσουμε τήν ζωὴ μας, μέ τὰ σπαθιά ὅμως καί τὰ γιαταγάνια στά χέρια καταφέραμε νά ἀνοίξουμε δρόμο ἀνάμεσά τους καί πήγαμε πάλι στή θέση μας στό περιβόλι μέ τὰ δαμάσκηνα, ὅσοι βέβαια γλυτώσαμε μιὰ καί διακόσιοι παντοῦροι ἔμειναν στόν τόπο νεκροί²⁶. Κι ἀπὸ δῶ τὴν νύχτα ἀποτραβηχτήκαμε στὴν πόλη Rîmnic κι ἐκεῖ βρῆκα μιὰ ἐπιστολὴ ἐκ μέρους τοῦ Tudor στὴν ὁποία μοῦ ἔγραφε ὅτι, ἀμέσως μόλις θὰ πάρω τὴν ἐπιστολὴ του, νά σηκωθῶ μέ ὅλους τοὺς παντούρους μου καί νά πάω κοντά του στό χωριό Golești (σ.μ.-κοντά στό Pitești), ἐπειδὴ ὅλοι οἱ παντοῦροι πού ἦταν μαζί μου ἦταν οἱ παλιότεροι καί οἱ καλύτεροι· μοῦ ἔγραφε καί ὅτι, στή Μονὴ Cozia ν' ἀφίσω ἑκατὸ παντούρους νά φροντίζουν τὰ ἐφόδια πού βρίσκονταν ἐκεῖ καί ὅσοι Σέρβοι καί Ἕλληνες βρίσκονταν στά μοναστήρια (σ.μ.-τῆς Oltenia) ὅλους νά τοὺς διώξουμε καί νά μείνουν μόνο παντοῦροι²⁷.

26. Περιγραφή τῆς μάχης στόν Ἡλιά Φωτεινό (ὄπ.π., σ. 151).

27. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ τοῦ T.Vladimirescu πρὸς τὸν I.Solomon δυστυχῶς δέν ἔχει βρεθεῖ μέχρι σήμερα. Παρόλα αὐτὰ ἀπὸ τῖς πληροφορίες πού μᾶς δίνει ὁ I. Solomon μποροῦμε νά σχηματίσουμε μιὰ ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὴ εἰκόνα γιὰ τὸ περιεχόμενό της. Κι ἂν κοντά σ' αὐτὸ προσθέσουμε καί τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ γράφτηκε λίγο πρὶν ἢ λίγο μετὰ (μᾶλλον) τὴν συνάντησιν τῆς 18ης Μαΐου 1821 (π.ἡμ.) στό χωριὸ Golești τοῦ T. Vladimirescu μέ τὸν Γ. Ὀλύμπιο, κατὰ τὴν ὁποία ἀποφασίστηκε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά ἡ συνεργασία τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων πού καθοδηγοῦνταν ἀπὸ τὸν Ἄλ. Ὑψηλάντη καί τὸν T. Vladimirescu, ἡ ἐπιστολὴ τοῦ τελευταίου πρὸς τὸν I. Solomon ἀποκτᾷ μιὰ ἰδιαίτερη σημασία. Ἡ σημασία της ἔγκειται στό ὅτι, ἐνῶ ὁ T. Vladimirescu εἶχε ἤδη προβεῖ σέ συμφωνία μέ τοὺς ἡγέτες τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ πού καθοδηγοῦνταν ἀπὸ τὸν Ἄλ. Ὑψηλάντη, ταυτόχρονα διέταξε τὸν I. Solomon, ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά, νά "ἀπομακρύνει" ὅλους τοὺς Ἕλληνες καί Σέρβους ἀγωνιστές ἀπὸ τὰ ὀχυρωμένα μοναστήρια τῆς Ὀλτενίας καί νά ἐμπιστευτεῖ τὴν φύλαξή τους μόνο σέ Ρουμάνους παντούρους καί, ἀπὸ τὴν ἄλλη, νά σπεύσει μέ τὸν κύριο ὄγκο τῶν δυνάμεων πού εἶχε κάτω ἀπὸ τῖς διαταγές του στό Golești, γιὰ νά ἐνισχύσει τὸ κύριο σῶμα τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων, πού καθοδηγοῦσε ὁ ἔδριος καί πού βρίσκονταν καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν Ὀλτενία. Καί τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα ὅμως δεῖχνουν σαφέστατα, τουλάχιστον ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐπαναστατικῶν σωμάτων τῶν παντούρων πρὸς τὸν Ἄλ. Ὑψηλάντη καί τῖς ἐπαναστατικὲς δυνάμεις πού βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τῖς διαταγές του. Τὸ γεγονός αὐτὸ δέν διέφυγε τῆς προσοχῆς τῶν

Δυό ὄρες ἀργότερα /21/ νάσου ξαφνικά ἕνας ταχυδρόμος ἀρ-
ναούτης μέ προσωπικό γράμμα ἀπό τόν Πρίγκηπα Ἰψηλάντη καί
ἀπό τόν καπετάν Γιωργάκη, ὅπου, γράφοντάς μου πολλούς ἐπαί-
νους γιά τή μάχη πού ἔδωσα μέ τούς Τούρκους, μοῦ ἔγραφαν καί
τό ἔξῃς: ὅτι ὁ Tudor Vladimirescu εἶναι κάτω ἀπό τήν κρίση
τους, γιὰτί ἐπιασαν ὅλη τήν ἀλληλογραφία πού εἶχε μέ τούς
Τούρκους γιά νά μάς πουλήσει σ'αυτούς. Ἐμεῖς τότε ἀπομείναμε
στήν πιό μεγάλη στεναχώρια, ὅταν μάλιστα ἀκούσαμε μετὰ τρεῖς
μέρες κι αὐτό: ὅτι τόν Tudor, ἀφοῦ τόν πῆγαν στήν Tîrgoviște,
τόν ἔσφαξαν. Καλώντας τότε ὅλους τούς καπετάνιους κοντά μου
συσκεφθήκαμε τί νά κάνουμε, ἐπειδή μοῦ ἔγραφε ὁ Ἰψηλάντης ὅ-
τι ἔρχεται κι αὐτός ἐνάντια στούς Τούρκους τοῦ Δραγατσανίου,
μ'αυτούς πού χτυπήθηκα ἐγώ, καί νά τούς βγῶ μπροστά μ'ὄλους
τούς στρατιῶτες μου· σ'αυτό ὁμως μοῦ ἀπάντησαν ὅλοι οἱ καπε-
τάνιοι μου ὅτι αὐτοί δέν μποροῦν νά πᾶνε σέ βοήθεια τοῦ Ἰψη-
λάντη, ἐπειδή οἱ οἰκογένειές τους καί τά παιδιά τους βρίσκον-
ται μέσα στή Χώρα καί ἴσως τούς σκλαβώσουν οἱ Τοῦρκοι καί
(σ.μ.-γι'αυτό) θέλουν νά γυρίσουν πίσω μέσα ἀπό τά δάση, ὅπως
θά μπορέσουν· μέ ὁρμήνευαν καί μένα (ἐπειδή ὑπῆρχανε ἀνάμεσα
στούς καπετάνιους μου μερικοί πιό ἡλικιωμένοι ἀπό μένα) νά πε-
ράσω στήν Αὐστρία, μέχρις ὅτου δοῦμε ἄν θά ἔρθουν οἱ Ρῶσοι,
ὅπως παινεύονταν ἐκεῖνοι (σ.μ.-οἱ φιλικοί), ἢ ὄχι. Ἐγώ, ὄν-
τας τότε καί βαριά ἀρρωστος, ἔφυγα στήν Αὐστρία μέ πενήντα
παλληκάρια καί, ἀφοῦ φτάσαμε στά σύνορα, μῆκαμε στήν Αὐστρία
μέ ἀλλαγμένο τό ὄνομα, ἀλλά ἀνακαλύπτοντας οἱ Γερμανοί ποιός
εἶμαι ἐγώ /22/ μέ ἔβαλαν ὑπό κράτηση στή πόλη Hațeg κι ἀπό
κεῖ μέ μετέφεραν σ'ἕνα μικρό φρούριο, γιά τήν ἀκρίβεια στή
Deva, κι ἀπό κεῖ μέ μετέφεραν στό φρούριο Arad, πάντοτε ὑπό
κράτηση, καί, χάρη στήν ἀλληλογραφία πού εἶχα μέ τούς βογιά-

Ρουμάνων ἱστορικῶν τῆς περιόδου, πού ἐρμήνευσαν ὁμως τήν ἐπιστολή αὐ-
τή ὁ καθένας κατά διαφορετικό τρόπο, οἱ περισσότεροι πάντως προσπα-
θώντας κυρίως νά δικαιολογήσουν τήν ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης τοῦ T. Vla-
dimirescu πρὸς τόν Ἄλ. Ἰψηλάντη (βλ. C.D. Aricescu, *Istoria revolu-
țiunii române de la 1821* (Ἱστορία τῆς Ρουμανικῆς Ἐπανάστασης τοῦ
1821), Craiova, 1874, σ. 238 σημείωση 3^α. Otetea, Tudor Vladimirescu
și mișcarea eteristă în Țările Române, (Ὁ Θ. Βλαδιμιρέσκου καί τό
κίνημα τῆς φιλικῆς Ἐταιρίας στίς Ρουμανικές Χῶρες), Βουκουρέστι, 1945
σ. 293^α τοῦ Ἰδίου, Tudor Vladimirescu și revoluția..., σσ. 416-417^α
D. Berindei-T. Mutașcu, ὅπ.π., σσ. 147-148 (οἱ συγγραφεῖς ὑποστηρίζουν
κῶς ἡ ἐπιστολή στάλθηκε πρὶν τήν συνάντηση T. Vladimirescu-Ἰολύμπου,
χωρίς ὁμως τό γεγονός αὐτό, κατά τήν γνώμη μας, νά ἀλλάζει καί πολὺ
τίς προθέσεις τοῦ πρώτου) M.Radu, Tudor Vladimirescu și revoluția
din Țara Românească (Ὁ Θ. Βλαδιμιρέσκου καί ἡ ἐπανάσταση τῆς Ρουμανι-
κῆς Χώρας), Κραγιόβα, 1978, σσ. 441-442.

ρους πού βρίσκονταν εκεί, στό Sibiu καί Βρασον, έπανεκτήσα τήν έλευθερία μου.

Ὁ Ὑψηλάντης πραγματικά ἦρθε στό Δραγατσάνι τό κατόπι μου, μέ ὄλες τίς δυνάμεις πού διέθετε καί χτυπήθηκαν μέ τούς ἴδιους ἐκείνους Τούρκους (σ.μ.-μ' ἐκείνους πού χτυπήθηκα στό Zavideni) στό περίχωρα τοῦ Δραγατσανίου, στό χωριό Călina, καί τόν χτύπησαν πολύ ἄσχημα οἱ Τούρκοι, περισσότερο ἀπ' ὅτι ἐμένα, ἐπειδή ἐγώ εἶχα μιὰ μικρή δύναμη στρατιωτῶν, ἐνῶ μαζί μ' ἐκεῖνον (σ.μ.-τόν Ὑψηλάντη) ἦταν ὄλοι οἱ καπετάνιοι καί πάνω ἀπό εἴκοσι χιλιάδες στρατιῶτες²⁸. Ὅταν βρισκόμουν στό φρούριο τοῦ Arad, νάσου ξαφνικά καί φέρνουν τόν Ὑψηλάντη μέ συνοδεία, ἀλλά δέν μπορέσαμε νά μιλήσουμε μεταξύ μας γιατί δέν ἤμασταν ἐλεύθεροι²⁹.

Στήν Αὐστρία ἔμεινα περίπου ἕξι χρόνια καί στά 1826, τόν Αὐγουστο, ἦρθα στή Βλαχία μαζί μέ τό ρωσικό προξενεῖο, κατευθεῖαν στό Βουκουρέστι, ὅπου παρουσιάστηκα στόν ἡγεμόνα Γρηγόριο Γκίκα, πού, ἀφοῦ μέ επέπληξε, μέ συμβούλεψε νά μήν ἔχουμε πιά ἐπαναστατικές ἰδέες καί διαθέσεις ἔτην ἴδια πάντα μέρα μου ἔδωσαν πάλι κάτω ἀπό τίς διαταγές μου τήν καπετανία τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος τῆς Prodilă καί μου ὑποσχέθηκαν ὅτι σέ μικρό χρονικό διάστημα θά μέ κάνουν cîrc-serdar στός πέντε νομούς (σ.μ.-τῆς Oltenia), ἐπειδή τότε, ἔλεγαν, ἦταν cîrc-serdar ὁ στόλνικος (σ.μ.-τίτλος βογιάρου κατώτερης τάξης) Dinu Bîlteanu κι ἐπειδή εἶναι γέρος νά τόν ὀρμη/23/νέψουν νά παραιτηθεῖ καί ἦταν ἀληθινή αὐτή ἡ ὑπόσχεση γιατί τόν Ἰανουάριο τοῦ 1827 μ' ἔκαναν κιόλας cîrc-serdar, δίνοντάς μου κάτω ἀπό τίς διαταγές μου ἕνα σῶμα παντούρων πού ὀνομάζονταν

28. Ὁ I. Solomon, μὴ ὄντας αὐτόπτης μάρτυρας στήν μάχη τοῦ Δραγατσανίου, ἀνεβάζει τίς δυνάμεις πού βρίσκονταν κάτω ἀπό τίς διαταγές τοῦ Ἄλ. Ὑψηλάντη στόν ὑπερβολικό ἀριθμό τῶν 20.000 ἀντρῶν, ἐπηρεασμένος ἀναμφισβήτητα ἀπό δύο ἄλλους Ρουμάνους ἀπομνημονευματογράφους, πού ἔγραψαν πρὶν ἀπ' αὐτόν σχετικά μέ τά γεγονότα τοῦ 1821 στά δύο Πριγκηπάτα. Πιο συγκεκριμένα, ὁ M. Cioreanu ("ὑπασπιστής" τοῦ T. Vladimirescu) στά ἀπομνημονεύματά του ἀναφέρει πῶς ὁ Ἄλ. Ὑψηλάντης διέθετε στό Δραγατσάνι μιὰ δύναμη 16.000 περίπου ἀντρῶν (βλ. M. Cioreanu, *Revoluția lui Tudor Vladimirescu* (Ἡ ἐπανάσταση τοῦ Θ. Βλαδιμιρέσκου), ἐπανεκδίδει N. Iorga, *Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu* (σύγχρονες πηγές γιὰ τό κίνημα Θ. Βλαδιμιρέσκου), Βουκουρέστι, 1921, σ.306), ἐνῶ ὁ Chiriac Popescu μᾶς δίνει τόν ἀριθμό τῶν 20.000 ἀντρῶν (βλ. Ch. Popescu, *Memoriu despre mișcarea lui Tudor Vladimirescu* (Ἐνθυμήματα σχετικά μέ τό κίνημα τοῦ Θ. Βλαδιμιρέσκου), ἐπανεκδίδει N. Iorga, ὄπ.π., σ. 212).

29. Σχετικά μέ τήν διέλευση τοῦ Ἄλ. Ὑψηλάντη καί τῆς μικρῆς συνοδείας του ἀπό τήν (τότε) μεθοριακή κωμόπολη Arad τῆς Τρανσυλβανίας, βλ. Π. Ἐνεπεκίδη, Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης. Ἡ αἰχμαλωσία του εἰς τήν Αὐστρίαν (1821-1828), Ἀθήναι, 1969, σσ. 14-15.

Predaṭi τῆς ἐπαρχίας Gorj καί τήν καπετανία τῶν Apărăzi τοῦ Dolj, καί τήν καπετανία τοῦ Gidiciul τοῦ Dolj καί τήν καπετανία τῆς Prodilă, πού ἀνέφερα πιά πάνω³⁰ ".

30. Οἱ περύτερες ὀνομασίες πού μᾶς δίνει ἐδῶ ὁ I. Solomon, δέν εἶναι παρά τά εἰδικά ὀνόματα πού ἔφεραν τά διάφορα σώματα τῶν παντούρων ἀνάλογα μέ τήν ἐπαρχία πού εἶχαν ἔδρα.